Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 281 (10.664). Львів, середа 16. грудня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто по[…] щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Майбутня Росія.

Мілюков про зміни настроїв і свідомости населення.

Проф. Павло Мілюков, б. міністр закордонних справ з доби Тимчасового правління, пише на еміґрації працю про упадок Росії, з якої беремо отсей уступ:

Рух білих і звязання його з монархістичними тенденціями утвердив у свідомости селянства переконання про тісний звязок поміж царем і поміщиками. Рух білих зробив також усе, щоби з тими двома поняттями звязати ще й третє, не менше зненавиджене: поняття про чужинця, що має прийти до Росії, аби привернути царя, а з ним і поміщика.

Між жовнірами, що кілька років тому боролися на фронтах, живе, правда, спомин про напів мітичну постать б. начального вожда, вел. князя Миколу Миколаєвича; але приняти його за „вожда" і претендента до престола означало би, що маси виреклися зовсім нового способу думання, який виключує давні надії на визволення зовні і змушує покладатися виключно на власні сили. Наскільки часи царату майже зовсім забулися, настільки роки руху білих живуть усе ще в памяти селянства — і ніхто не бажає собі їх повторення. „Ми вже мали того доволі, тепер ми скромніші" — кажуть селяне, коли з ними говорити про недавнє минуле.

Це не означує, що селянин перестав думати про постійну й непорушну владу в державі. Цю владу російський селянин представляє собі яко владу одиниці, але ніяким чином „царя" в давному стилі, особливож царя з роду Романових. А в тім і в часах старого режиму стрічалися ми доволі часто, особливо в Росії, з поняттям царя, вибираного на означений час, на взір начальника громади. Одначе настрої не позволять на мрії про реставрацію монархії. Селянин не згодиться добровільно на панування царя, а годі представити собі силу, яка присилувалаб його визнати нового монарха.

Роля еміґрації в евентуальному перевороті мусіла би бути дуже обмежена. Страх перед пришельцями буде все сильніший від кличів, які вони з собою принесуть. Найбільші шанси міг би мати ще переворот — як у березні 1917 р., — що відразу опанував би цілий механізм держави. В тому розумінні здобуло собі популярність гасло в часі повстання в Кронштаді 1921 р.: „Совіти без комуністів". І треба додати, що гасла цього роду живуть, що їх найбільше бояться нинішні володарі Росії.

В проблемі структури майбутньої Росії особливо важне місце займає справа будучого положення ріжних народів у російській державі. Бо не можна заперечити, що вже сам факт складу СРСР. мусить ввести у свідомість мас чуже їм дотепер поняття про політичні й культурні права ріжних національностей. Отже й кожна нова влада мусітиме рахуватися з цим фактом.

На тему „характеру російського народу" ведеться не тільки за кордоном, але й у самій Росії багато спорів. Поміж ідеалізуванням народу давніми націоналістами й понижуванням його сучасними націоналістами, що розчарувалися і чують жаль до народу, є глибока пропасть. Обєктивний дослідник не буде солідаризуватися ані з тими похвалами на адресу давного російського народу, що „ніс світові євангелія любови і братерства", ані з тими наклепами на нього в роді „людської бестії", що своїми звірськими убивствами перейшла все, що досі було в історії.

Нова епоха культури дозріває тепер в цьому народі — якщо початки її гострі, то годі забувати про цю „гострість" у цілій повоєнній Европі. Не можна тут даватися переконувати цьому, що хвилеве, не переконує нас і зріст кримінальних злочинів. Ця трагічна хвиля відходить уже від берегів. Росія дала світові в останніх роках гарну лекцію — виявила те, чого не можна наслідувати, але уникати. Якщо осуджувати злочинства Росії, то годі забувати й на велике значіння того експерименту, який вона зробила. Кожний народ мусить зложити іспит, кожний здає його инакше. В першій четвертині XX. ст. не може він випасти так, як в половині XVII. або з кінцем XVIII. ст. Але це завсіди той самий процес, приготований історією — що все несподівано вибухає. Таким чином і російський народ вступає у сімю народів, документуючи свою зрілість.

Колиж будемо святкувати формально свято цеї зрілости? Коли говорити на цю болючу тему з людьми, що приїздять тепер з Росії, чути постійно запевнення, що совіти сильні і не грозить їм абсолютно ніщо. Одначе треба зараз додати: Теперішній стан річей може тягнутися роками, але також легко може відбутися переворот за одну ніч.

І в тому настрою — пише Мілюков — пізнаємо наш власний настрій напередодні березневої революції 1917 р. І тоді машина автократії виглядала безоглядно непорушною, бож будували її довгими століттями. А всеж таки — в небагатьох днях не лишилося з неї нічого, навіть сліду не остало з тої майстерно збудованої машини. Тільки деякі прочуття чути було в повітрі. Рівночасно дозрівав загальний настрій, що вирішив про нечайний вибух у березневих днях, що заволодів цілим народом і вирішив про речинець скиненої влади..

Лист з Берліна.

Ненаситне „Дідьче провалля".

Берлін, 12. грудня 1925.

Нагла й несподівана смерть Юревської веліла т. з. публичній опінії забути навіть про Льокарно. Найбільші берлінські щоденники посвячують цілі стовпці висвітленню трагедії в швайцарськім городку Андерматі, в тамошньому „Дідьчому проваллю". Президія берлінської поліції вважала навіть потрібним оповістити відповідний, доволі довгий комунікат.

Щоб чотиримілійоновий город до тої міри стурбувався смертю одної людини, треба, щоб та людина була індивідуальністю. Покійна Юревська була великою співачкою, одною з тих, що підбивають душі мілійонів. Еміґрантка, петербуржанка, уроджена Лискіна, жінка полковника царської армії фон Бренера, людина молода, 30-літня, одним махом здобула собі першорядне місце між співачками світа. Берлін пропадав за нею, в опері і в концертових салях, хоч у Берліні є чотири великі опери, а в кожній першорядна обсада, хоч тут співає Барбара Кемп і багато инших. Берлін любив, захоплювався і високо цінив тую чужинку-еміґрантку, хоч еміґрантів він не дуже любить. Чудовий і великий голос, знамените і тонке орудування тим божеським інструментом, ріст, маска, музична і загальна інтеліґенція, а до того якийсь окремий, ніжний, славянський принаб робили покійну Юревську виїмковим явищем у співацькому світі, зорею першої міри. Її закликали до себе опери парижська і нюйорська, (Метрополітен), перед нею стояли розтвором брами до найвищої слави, до блеску і багатства. Заанґажована до першої державної опери в Берліні (Unter den Linden) тоді, як ще славною не була, діставала тільки 4.000 в місяць за обовязкові чотири виступи, себто один виступ на тиждень, а за кождий понадпрограмовий платили її окремо. І окремо заробляла концертами, котрі мали надзвичайний успіх. Але контракт незабаром був би скінчився і гроші поплилиб ще обильнійше, сотками тисяч у рік. Бути „Mitglieder Berliner Staatsoper", це одно вже щось значить у світі, а діставши такі рецензії, як покійна, може ще й більше, бо Берлін тепер столиця музичного світа, те горнило, крізь котре, як перейде мистець, то вже він нічого не потребує боятися. Перед Юревською розгорювалася надія стати першою співачкою світа.

І — нараз приходить депеша, що Юревської нема. Лишився тільки футряний плащ, пляшинка з опіюмом і кілька слідів крови. Решту проковтнуло отсе „Дідьче провалля". Лід на метео грубий на шумливім, швайцарськім потоці, заморозив артистичний запал, поки його весна не стопить, нема й надії побачити хоч мертвою тую, що за життя чарувала серця мілійонів. Тепер вона веселить отсе „Дідьче провалля", з цілою його фантастично-містичною сценерією. З тою гадкою Берлін ніяк не міг погодитися. Пішли усякі толки, навіть про політичне вбивство навіть про те, що буцім то Юревська не вмерла, а жиє, просто втікла перед концертом у Ляйпціґу де мала співати 3. грудня і де не мала охоти співати. Її тягнуло до „Дідьчого провалля", над котрим недавно тому стояла зі своїм мужем і котре манило її до себе, до тої міри, що муж сфінгував депешу про тяжко хору маму в Дорпаті, добув, як імпресаріо покійної відпустку для неї і — виправив її туди.

Не помогло оголошення прощального листу покійної до мужа, в котрім вона просить його вибачення за те, що покидає його на віки.

Не помогли й прохання мужа в берлінській пресі, щоб смерти покійної не підсувати ні політичних, ні романтичних, ні инших того роду причин, бо вона „не въ силахъ была справиться съ борющимися волевыми началами". Публична опінія ніяк не може заспокоїтися. Покійна перетерпіла в Росії в часі революції так багато, що посивіла на висках, недавно розстріляли тамъ її шваґра, котрого вона любила і т. и. Берлінці привикли бачить покійну на сцені здорову, молоду, гарну, розспівану і ніяк не можуть освоїтися з гадкою, що вона лежить тепер під ледом у тому „Дідьчому проваллю".

А воно дуже просте: співучій пташині важко було перебути нашу погану зиму і вона відлетіла в вирій. В—н.

Памятаймо! Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 911/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 275 (10.658) z dnia 9. grudnia 1925. r. pod tytułem: „U nowij fazi" a) między słowami: [illegible] polskoi derżawy... a słowami: [illegible], b) między słowami: [illegible], c) między słowami: [illegible] ... a słowami: [illegible], d) między słowami: [illegible] ... a słowami: [illegible], e) między słowami: [illegible] ... a słowami: [illegible], f) od słów: Bo lysze todi... do końca tego artykułu zawiera znamiona występku z artykułu VIII. ustawy z dnia 17. grudnia 1862 Dzpp. N. 8. 1863 uznał dokonaną w dniu 8. grudnia 1925. roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 10. grudnia 1925. r. Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 914/25 W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 276 (10.659) z dnia 10. grudnia 1925 r. pod tytułem: „U nowij konstelacji" a) między słowami: [illegible] polityky... a słowami: i duch Lyzaras, b) między słowami: [illegible] ... a słowami: [illegible], c) między słowami: do Po[illegible] ... a słowami: [illegible], d) między słowami: [illegible] ... a słowami: z boku Rosii... a słowami nad [illegible] zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej uznał dokonaną w dniu 9. grudnia 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863 r. i zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 11. grudnia 1925 r. Hawel.

Лакейство.

Львів, 15. грудня 1925.

Гіркі, дошкульні, глубокими контемпляційними думками перепоєні слова двох великанів і провідників української нації в її поході по тернистих шляхах історичного життє-буття, слова-докори Куліша й Франка про народ без путтє, без чести, без поваги й без сорому, який „нащадків пізних палитиме", — приходять на думку якраз тепер, коли направо й наліво розливається каламутна хвиля деморалізації, етичного розвалу, коли та каламутна хвиля накриває собою особисту гідність і національне достоїнство.

М. Ч.

М. ВОЗНЯК.

Памяти великого будівничого Новітньої України.

(Продовження.)

Видко, що сильне враження зробила величезна Кулішева збірка пісень на Костомарова, показана йому в часі його переїзду через Київ на Волинь. Іще більше враження на Костомарова зробив сам Куліш, котрий „говорив неначе з вершка гори, що дихає огнем, і приневолював мене — оповідав Костомарів у своїх згадках про Куліша — слухати себе, як кажуть, роззявивши рота. Маючи незвичайний дар слова й память, яка зберігала все, що було варте або й неварте того, він був моїм професором, — моїм і моїх однолітків, котрі пригорнулися до нього з пожадливістю людей, що як було тоді в звичаю, вчилися „чогось і якось". Ми всі любили його ясною любовю, як звичайно люблять добрі душі в початку своєї молодости".

Таке було при першій знайомости двох молодих мрійників і ідеалістів. Колиж Костомарів приїхав до Києва на постійне життя, той час був „може найщасливіший і в його і в моїм життю — написав у своїх згадках Костомарів. Ми пробалакували зовсім цілі літні ночі. В своїх нічних прогульках, повних красномовства, якому не ставили ще жадні страхи ніякої перешкоди, могли ми видаватися пяними для посторонього спостерігача. И бували ми тоді пяні, тільки не від вина. Надмір мрійливости, основаної на любови (як ми були переконані) до найкращого з народів (себто українського), робив нас захопленими. Я дивився на Костомарова як на будучого Тацита, він на мене як на будучого Вальтер-Скота". І Куліша привáблював до себе Костомарів своїми історичними, етнографічними й політичними розмовами, а головно останніми, бо „на початку нашого життя — згадував Куліш про той час — ми були не так письменниками, як політиками".

Знайомство Костомарова з Кулішем припало на час, коли українська пісня і неписана словесність народу українського натхнули молоді уми в Києві спасенною думкою — видвигнути свою націю з темряви. Серед цієї молоді зявилися Куліш і Шевченко, що познайомилися в 1843 р., й стали провідниками її. Спів Шевченка був для цієї молоді гуком воскресної труби архангела. Коли говорено коли небудь по правді, що серце ожило, що очі загорілись, що над чолом у чоловіка засвітився поломяний язик, то це було тоді в Києві — оповідає Куліш у своїм „Історичнім оповіданні". На Шевченка — говорить Куліш — взирало незвязане нічим опріч дружби братгя, як на якийся небесний світильник. Словом Шевченко зявився посеред київської молоді „що видиме оправдання нашого натхнення звиш".

До речі. Такі високі слова Куліша про Шевченка тим більше цінні й гідні уваги, що, як відомо, з Кулішевої автобіографії, Куліш не зовсім уподобав Шевченка за його цинізм; зносив його норови ради його таланту. А Шевченкові знов не здалась до смаку аристократичність Кулішева. Влучне Кулішеве порівнання Шевченка з січовиком, а Куліша з козаком-кармазинником видвигає дві політичні думки, які й сьогодні ще гуртують частини нашого громадянства коло себе, а з яких одна уважає за свого бога Шевченка, а друга Куліша.

Згаданий київський гурток ідейних юнаків доставив Костомарову перших братчиків, коли він заініціював народження Кирило-Методіївського Братства. Куліш був тоді в Петербурзі, а з Шевченком познайомився Костомарів щойно в квітні або травні 1846 р. Шевченко захопив Костомарова своїми новими, невиданими ще творами. Зокрема сильне враження зробила на Костомарова Шевченкова поема „Сон". Костомарів „читав і перечитував її цілу ніч і зовсім впивав. нею". Силу враження перечитаного на Костомарова видно найкраще з того, що він перестрашився. „Я побачив — згадував це враження Костомарів — що муза Шевченка роздирала заслону народнього життя. І страшно, й солодко, й болюче, й захоплююче було заглянути туди!!! Поезія завсіди йде наперід, завсіди відважується на сміливе діло; її слідами йдуть історія, наука та практична праця"...

Слідами Шевченка пішов і Костомарів у своїх „Книгах битія українського народу"**). Тому й не диво, що „Книги" виказують позички з кількох поетичних творів Шевченка. Що торкається участи Костомарова в українськім письменстві, то до часу „Книг" видав Костомарів під псевдонімом Єремії Галки дві збірки своїх віршів: „Українські балади" (1839) і „Вітка" (1840) та два драматичні твори: „Сава Чалий" (1838) і „Переяславська ніч" у Корсуновім „Сніпі" (1841), де й подав кілька нових віршів. У „Молодику" Бецького за 1843 р. подав огляд тодішнього українського письменства. Та коли вірші й драми Костомарова мають досить слабу літературну стійність і цікаві хіба для малюнку доби, його „Книги" ставлять його на віки на твердий історичний ґрунт як ідеольоґічного провідника в своїм часі й батька новітньої України.

(Продовження буде.)

*) В попереднім фейлетоні треба справити в 1. шп. 3. ряд. згори „розвоєвої діяльности" на „життєвої діяльности", а в 3. ряд. здолу додати по „наука" ... [illegible]

**) „Книга битія українського народу" Костомарова доступні загалові в дешевім виданню видавництва „Шлях".

Консолідація Східної Европи.

Погляди американського сен. Бораґа.

Є в Злучених Державах енерґійний політик сенатор Бораґ, який невтомно повторює про необхідність навязати нормальні взаємини з С. Р. С. Р. Він є головою сенатської комісії для закордонних справ і вніс недавно в сенаті проєкт, щоби уряд СРСР визнати *de iure*. Американський співробітник „Праґер Прессе" мав з ним довшу розмову на цю тему і переслав з неї короткий звіт.

Сенатор Бораґ признає, що більшість вашингтонського сенату ставиться ворожо до його ідеї, одначе він старається при кожній нагоді переконати всіх про доцільність свого становища. На запит, чи сен. Бораґ є за визнанням СРСР, з економічних причин (з огляду на американський біланс вивозу) чи з морально вихованих, він дав таку відповідь:

Америка мусить визнати Росію, щоби ширші кола американського громадянства почали цікавитись Росією і почали акцію для її відбудови. Американський фармер і російський хлібороб мають однакові господарські змагання, з тою ріжницею, що російський хлібороб щойно починає продукувати, а американський уже наближується до кульмінаційного пункту свого розвитку. Приноровивши американські методи праці, Росія може дійти до того самого рівня розвитку, що й Америка. Радянський уряд мусить піддержувати селянство, тому, що воно є найважнійшим чинником російського життя і що від нього остаточно залежить дальший розвиток краю.

Щодо инших східноевропейських відносин, сенатор Бораґ не висловив своєї думки, стримуючись від відповіді. Він є того погляду, що Америка при помочі свого фінансового капіталу могла би причинитись до консолідації Сходу та Балканів, а ця справа є найтісніше звязана з консолідацією Росії. Консолідація Росії була би одним із стовпів на шляху розвитку балканських держав та їх сусідів.

Польська автокефалія.

Польська влада і православна церква.

Православний митрополит Діонісій, який із своїми рабськи-послушними єрархами недавно обходив свято „на своїй вулиці", — свято проголошення автокефалії православної церкви в Польщі, надіючись зміни відношення польської влади до неї, починає попадати в розчарування. Орган митр. Діонісія „Воскресное Чтеніе" (ч. 49) дає характеристику положення православної церкви в Польщі. Між иншим стрічаємо там гіркі нарікання:

„Православна церква нічого не одержує із свого буджету. Всіми грішми розпоряджається департамент ісповідань, який по своїй вподобі видає — коли йому забажається і скільки вважає потрібним — на ті чи инші церковні потреби. Навіть дрібні суми, призначені на платню вищим представникам церковної влади, майже ніколи не виплачують на час (не уплачиваются в срок), а парафіяльне духовенство одержує обмежені суми і то не всюди".

Справді, коли „автокефалію" робилося головним чином на те, щоби одержувати „жалованія в срок", то похмілля від тієї „автокефалії" мусить бути дуже дошкульним. Але йдім далі:

„Майже все майно церкви заграбано в користь держави. Православне духовенство ним володіє, але не може ним розпоряджатися. Одначе маєтковий податок стягають з нього як з дійсного зарядчика церковної власности. Римо-католицькій церкві дозволяється згідно з конкордатом продати частину землі для покриття маєткового податку. Православній церкві того не дозволяється, але податку вимагається".

Уряд В. Грабского нічого не зробив задля того, щоби унормувати правове положення православної церкви. Практично те „правове положення" зводиться до повного безправства.

„Захват церковних будинків і церковних земель католицьким духовенством продовжується зовсім безкарно, а чинники з боку державної власти в тому випадку теж не показуються".

Так було за В. Грабского. Та що буде далі? Як до православної церкви поставиться новий уряд?

„На жаль поки-що маємо мало підстав сподіватися, що покращають відносини уряду й міністерства до інтересів і потреб православної церкви.

На всякий випадок тісно обєднавшись, будемо дружними зусиллями обороняти нашу церкву і її інтереси від усіх замахів на неї. Ми хотіли би вірити, що існують ще й инші шляхи, крім боротьби, та до цієї пори занадто багато було зроблено для того, щоби нас в тому розчаровувати".

Отже митр. Діонісій і його послушники, які відірвалися від народу і сліпо сповняли всі забаганки влади, починають переконуватися, що єдиним джерелом сили є ніхто инший, тільки народ. Запізно приходять вони до цього пересвідчення, але краще пізно, як ніколи.

По широкому світі.

Кріза німецького кабінету продовжається. Партія центру відмовилась творити коаліційний кабінет порозуміння між націоналістами і соціялістами. Складення нового кабінету доручать імовірно Лютерові.

Абд-ель-Крім, по інформаціям французької преси, мав вислати делеґатів до ґенерального резидента Марока Стеґа з умовами миру. Одночасно з инших джерел є звістки, що його делеґати поїхали до Москви, для порозуміння з III-гим Інтернаціоналом.

Конфлікт між Англією і Туреччиною в справі Моссулі старається полагодити Франція, виступаючи як посередничка. Переговори ведуться одночасно в Парижі з турецьким амбасадором, де посередничить Бріян, і в Анґорі, де французький амбасадор порозумівається з турецьким урядом. Ісмет паша заявляє в парламенті, що турецькі заворушення мають джерело в англійських інтриґах. Туреччина сконцентрувала на кордоні Моссулі 50.000 війська.

Югославія починає переговори з урядом СРСР., щоби управильнити взаємини між двома державами.

Брусілов, один з полководців царської армії в останній війні, „переможець Галичини", що був до цього часу на визначнім становищі в радянській армії, мусів його покинути, тому, що воєнний міністр СРСР Ворошилов не вірить у його комуністичні пересвідчення.

Комісія розброєння Ліґи Націй збереться в Женеві 15 лютого.

Президентом португальської республики вибраний Бернардіно Мухадо.

Комісарем Данціґа призначений Ван Гамель.

Перська конституанта признала 137 голосами проти 3 невтральних королівську владу Різа Ганові з правом її унаслідження.

Політичні новини.

Польський сойм.

На засіданні польського сойму 14. XII. пос. Смуліковскі реферував закон про вчительську прагматику. Опісля голосували над внесенням пос. Вижиковского (Визв.) і Сержини (ком.) на відкинення бundж. провізорії. Внесення впали. В дискусії над учит. прагматикою пос. Левін жалівся на антисемітську агітацію польських учителів. Говорив ще п. Хруцький. Мар. заявив, що вплинули 4 уряд. зак. у формі нагальних внесень 1) в справі 2-ої емісії долярової позички, 2) щоби хлібороби платили податки в натурі, 3) про забезпечення подачі предметів загального вжитку, 4) про засоби зрівноваження буджету. Маршалок предкладає, щоби в першім читанні віділсати закони до комісії, а в четвер перевести дискусію. Пос. Понятовскі застерігається, щоби зголошувати урядові предложення в формі внесення а не як закон. Зголитися на це можна лише прийнявши виїмковий прецеденс. Після голосування над датою сл. засідання, ухвалили відбути його в четвер 17. XII.

Димісія мін. внутр. справ і мін. праці.

У найближчих днях має наступити димісія мін. внутр. справ Ратаєвіча. Його становище зайняв би през клюбу ХЦ. Хшаньский, щоби так запевнити свому клюбові рівновагу сил у коаліц. урядів. Мін. праці Морачевский вислав знов до прем. Скшиньского письмо з просьбою димісії з причини недуги. Фактичною причиною димісії є політичні справи.

Демонстрація безробітних перед соймом.

14. XII. зібралася в Варшаві товпа безробітних перед урядом посередництва праці і хотіли йти перед сойм. Поліція заступила їм дорогу. Тоді безробітні вислали делеґацію до марш. Ратая, яка засувала йому свої жадання.

Димісія польського комісаря ощадностей.

Надзвичайний комісар ощадностей Москалевскі подався до димісії. Оконечне рішення залежить від того, чи надзв. комісаріят ощадностей знесуть чи ні. Найправдоподібнійше знесуть комісаріят, бо нема для нього кредитів.

Пос. Кох творить нім. уряд.

През. Гінденбург поручив провідникові дем. Кохові утворити уряд. Кох місію прийняв і зараз почав переговорювати з провідниками партій, щоби утворити коаліційний уряд. Задумує запевнити собі співпрацю Штреземана як мін. загр. справ. „Берл. Тґб." і „Тґл. Рундшав" не вірять в успіх Коха.

Чемберлен і Чічерін стрінуться в Італії.

Паризькі часописи повідомляють, що Чемберлен і Чічерін найправдоподібнійше стрінуться в Італії і що на спеціяльній конференції обговорюватимуть справу приступлення СРСР. до Союза Народів.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 10·40 — 10·50 канад. дол. 10·20 — 10·25, чеські кор. 0·21·75 — 0·22·25, леї 0·4·25 — 0·05·25, франки фр. 0·29·00 — 0·29·50, фр. швайц. 1·35—1·40, англ. фунти 47·00 — 48·00.

Золото. 20 кор. 40·00 — 41·00, 20 франк 37·00—37·50; 20 марк. 45·00 —46·00; 10 руб. 50·00—52·00.

Срібло. Австр. кор. 0·62·00—0·63·00, 5 ав. кор. 3·35—3·40, фльорени 1·68—1·72, рубл. 2·72 — 2·85, рубель дрібним сріблом 1·35 —1·42.

Збіжжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 29·00 — 31·00 жито галицьке з 1925 р. 20·50—21·50, ячмінь галицький бров. —·— до —·—, овес гал. 21·00—22·00.

Новинки.

— **Конфіската** У вчорашнім числі нашого часопису сконфісковано два рядки зі статті „За океану", у статті „Гра у піжмурки?" 15 вступних рядків і з малого фейлетону „Нарешті" два рядки.

— **В справі вбивства провокатора Королюка** доносять нам ще слідуючі подробиці. Вбивства доконано в суботу 5. грудня ц. р. між 8. і 9. год. вечером в Тернополі. Поліція підозріває, що вбивства доконали 18-літний неукінчений гімназист Роман Міненко і його товариш також неукінчений гімназист Германа, котрі були в товаристві Королюка вечером того ж дня около 7. год. Трупа завязано в мішок і на санях мішканця Бабія вивезено до Білої та кинено в придорожню керницю так, наче пробували тим способом його трупа... Згадані вище Міненко і Германа втекли і до 11. ц. м. поліція їх не віднайшла. Догадуються, що вони втекли на Радянську Україну. У звязку з вбивством Королюка арештовано двох братів Міненків — Льва і Богдана — студентів — під закидом, що знали про морд, а навіть допомагали при мордові. Переведено вільний ряд трусів у батьків Міненків в Тернополі, а дальше в Березовиці великій і инших місцевостях. Слідство веде поліційна слідча експозитура під проводом восхідського шефа поліційного відділу. Коложинський і в порозумінні з прокуратором Муликою, хотячи конечно справу довести до доразового суду. Про самого вбитого Степана Королюка вияснило тепер ся вже, що він в р. 1920 в часі побуту большевиків в Тернополі належав до „чеки" і мав на совісти неодно людське життя. До комуністичної партії належав до останніх часів і бував кількакратно в ріжних місцях за Збручем, працюючи рівночасно від більше чим двох літ у польській дефензиві як її агент. Недавно його здемасковано як провокатора більших розмірів і це мабуть було причиною його насильної смерти. Оборону арештованих на проханя рідні обняв адвокат д-р Степан Барав.

— **Б. през. ПКО. арештований.** Дня 13. грудня варшавський слідчий судя приказав арештувати б. през. ПКО. Лідного в звязи з вислідом слідства в справі надужить у ПКО. До мешкання Лідного прибув постерунковий і держить там сторожу, поки Лінде не зложить кавції 300.000 зол. Є чутки, що арештують ще кількох високих урядовців ПКО.

— **З хронічної кроніки.** У парку Кілінського хотіла отруїтись 20-літня служниця Грегорезин. — До фабрики „Проґрес" при вул. Пановській закрали злодії возом і винесли велику скількість убрань та кожухів. — Вломники покрали багато річей та грошей при вул. Яховича 17. і вул. Карпінського 15. і в будці на пл. Різні. — Якийсь львівський спеціяліст від продажі золотих годинників на вулиці найшов ще одного наївного, який заплатив йому за безвартну дорогоцінність 400 зол. і тепер даремно шукає за купцем. Жертвою такого „золотого інтересу" впало чимало осіб з провінції.

— **Радіо для папи.** Дорогоцінний радіотелеграфічний апарат замовив Ватикан для папи в Німеччині. Одночасно повідомляють, що папа має намір промовити через мікрофоном, щоби його промову розіслали по всьому світі.

— **Як робити пропаґанду?** — цього не потрібуємо вчитись аж від тямких чужинців, а від галицьких Жидів. Вони за весь час процесу Штайґера інформують німецьку пресу в Берліні, Відні та Празі про головні моменти процесу в такім освітленні, щодо якого ніхто на чужині не повинен мати ніяких сумнівів. У „Нає Фрає Прессе" з дня 12. ц. м. є величезна вступна стаття з підзаголовком „Історія юридичної помилки", в якій справу Штайґера змальовано як одно з тих непорозумінь, що може шкодити вже довершеному порозумінню двох народів: польського та жидівського.

— **З наших театрів на Великій Україні.** Київський міський театр „Березіль" одержав на паризькій виставці декоративного мистецтва золоту медалю. Дня 12. жовтня виставив він у першім переклад переробленку з твору франц. письменника Меріме „Жакерію". Міський харківський театр виставив драму „Христос у Бетерн Сіті", міський театр у Полтаві „Манастир св. Магдалини" Ростовцева, „Десять днів, що потрясли світом" Джона Ріда і „Анну Христі" О'Нейла. Композитор С. Дрємцов скінчив оперу в 3. діях „Іван Мороденко".

— **Що значить „дивним дивом“?** Референт української преси у „Слові Польскім“ є сильним політиком, який на кожний наш аргумент має своїх сильніщих два, тим більше, що у важних місцях може перескакувати через наші аргументи скомфіскованій прокуратурою. В його аналізі наших текстів помагає йому ще глибока знамість нашої мови. Напр. в огляді „Z prasy ruskiej“ з дня 13-го ц. м., де полемізує з нашою статтею з дня 10-го н. м. пз. „У новій констеляції“ має такий переклад нашого тексту: „Дивним дивом носії й герольди антинімецької політики (Дмовский, Падеревский й ин.) реалізували на заході, згідно з правом нації, національний принцип, а на сході його в цілій основі нехтували“. — „Dziwnym okiem przedstawiciele i heroldzi antyniemieckiej polityki realizowali..., zaważ...“. Від слова „дивитись“ вивів польський фільольог послідовно „див“ — око.

— **Повчаюча статистика.** У хроніці львівського університету за шкільний рік 1924/5 находимо між иншим статистику студентів. У літнім півріччі записалось на теольогію 66 слухачів, на право 1.753, на медицину 835, на гуманістичний виділ 1.691, на математично-природничий 1.201, усіх разом 5.651. По віроісповіданням було 2716 римо-католиків, 2.241 Жидів і 510 греко-католиків.

— **Новий шаховий мистець.** Боголюбов нагороджений першою премією у шахових змаганнях у Москві не є новиком, ні пересічним шахістом, що випадково здобув перше місце. Уроджений на Київщині в 1889 р., призначений спершу до духовного стану, вже з молодости присвятився виключно шахам. Підчас світової війни інтернований у Трібергі від 1914 до 1919, поглибив свою гру і чотири рази виграв першу премію. Його перша світова нагорода була в 1919 р. у Штокгольмі. Пізнійше в Кіль (1921) і в Пістієн 1922, де одержав першу нагороду, залишивши Альохінові другу. За те у змаганях у Льондоні та Карльсбаді цього-ж року у Моравській Остраві (1923) та Ню-Йорку (1924) лишився на дальших місцях. Та вже цього року у Бресляві знову став на перше місце, лишивши за собою таких майстрів, як Немцович, Реті, та Рубінштайн. У Москві він держався весь час на першім місці. Ни двацять партій тільки пять мав „розіграних“ (ремі), 15 виграних, а дві програні. Процентове відношення виграних ним пунктів є 77.5 проц. Боголюбов єднає в грі велику силу уяви зі здоровим позитивним міркуванням. Фахові спраздавці звертають увагу на факт, що Боголюбов мав в останніх змаганях перевагу над дуже сильними шахістами з території СРСР., яких методу гри знав краще, як инші чужинці, що грали з ними вперше і тому зазнали кілька сильних невдач.

— **Бойкот Ромен Роллява.** З нагоди вистав пєс Роллана на польських сценах, преса пригадує, що твори Роллана, Нобелівського лавреата, не діждались до нині вистав на французьких сценах. Причина цього: становище Роллана підчас війни. Роллян (Швайцарець) видав книжку та кілька манїфестів з великою симпатією для Німеччини. Тому й Французи продовжують тихий бойкот його пєс. У двох державних паризьких театрах, де ці пєси мали ввійти в репертуар, дирекція до нині не зважилась їх виставити, лякаючись гострих демонстрацій публики.

— **Остання тайна Тутанхамена.** Гробниця египетського короля відчинена та розслїджена. Король, що має 3000 років знаний нам у подробицях так, немов би помер 300 літ тому. Маємо його дорогоцінности, фотографії його корони, Рентгенівські знимки костей, навіть досліджуватимуть його череп. Не знаємо тільки одного: точно як він називався. Ріжні фільольоги - египтольоги подають ріжні роз'яснення вимови голосівок. Є ще остання надія на тзв. королівську книжку, це може найдуть нові дані для висновки, чи цей король називався Тутанхамен, Тутанкамон, Тут-Он Камун, Тутенхамен чи ще якось инакше. Все одно його прізвище вимовлятимуть ріжні народи по свойому так, що всі ці форми можуть бути вживані.

— **Для танцюристів.** Один статистик завдав собі труду обрахувати який простір переходить ногами на балю дама, що пересічно танцює пять годин і робить 39.000 кроків. Це рівняється 40 кільометрам. При однім вальцю перетанцьовують більш 1 кільом., а при „гальопі“ півтора. Колиб ті сам рухи виконувати на свіжім воздусі, підчас проходу—кажуть учені —для здоровля мало би не невеличку користь. У добі танців мусимо почекати аж прийде мода на них під голим небом, у парках та на вулицях, без огляду на пору року.

Надзвичайні датки на „Рідну Школу“.

На поклик „СУПРУГА“ у Львові в час. „Діло“ з дня 13. ц. м. складає Красвий Союз для хову й збуту худоби у Львові надзвичайний даток 5 дол. на „Рідну Школу“ і кличе своїх членів а саме: „Сільський Господар“, „Кооп. Банк“, „Дністер“, „Народну Гостинницю“, „Центро-Банк“ і Кооп. Спілку „Супруга“, щоби всі у Львові зложили ту саму квоту. 956 1—1

З судової салі.

Процес Штайґера.

Сорокпятий день розправи.

На початку розправи оголошує проводник трибуналу рішення цього останнього про відкинення усіх внесків оборони та прокуратора. Трибунал рішив переслухати знавця-хеміка проф. Лесняньского. По оголошенню тих рішень застеріг собі прокуратор зажалення незажности.

Переслухання свідків.

Майор Копач, військовий знавець зізнає, що згідно з описом Ольшанського, бомба мала би бути хемічною, яку часто вживають заводчи. Хемічна бомба є це запальна бомба, що вибухає завдяки сполуці двох хемічних складників. Тому, що Ольшанський не подав, який квас находився в рурці, належить припускати, що був це сірковий квас, а біля нього мусів бути хльоран потасу. Оба ці складники є легко доступні для всіх. З описом Ольшанського сходяться розміри бомби: вагота і обєм. Частина спаленої тектури, яку найдено на місци, могла би походити від зовнішнього вальця, про який згадує Ольшанський. Проти згідности з описом Ольшанського промовляє найдений кусок олова. Крім того всі ознаки вказують на те, що бомба мала гніт (льонт). Далі знавці твердили категорично, що бомба складалася з трьох вибухових матеріялів, з яких ні один не міг запалитися від квасів. Щож до скляної рурки, то по ній нема ніякого сліду, а він повинен би бути, бо бомба не вибухла, а тим самим скляна рурка не могла стопити ся. Одначе як би навіть рурка стопилася, то по ній повинен остати жужель, а його не має. Ольшанський зізнав, що бомба була наповнена екразитом. По підрахункам знавців у ній повинно було бути коло 274 гр. екразиту, а на місці найдено заледви 4 грами. Далі зізнає майор Копач, що приймившии навіть тезу Олго, та його бомбу приходиться ствердити, що при запаленю бомби мусілиб експльодувати всі запальники (spłonki) а за ними і екразит. А так не сталося. Ольшанський каже, що при ньому розбирали бомбу, а це неможливе, бо екразит був би висипався. Свідки зізнали, що вогонь був червоний а екразит горить темно-жовтавим полумінем і сильно копчить. Свідки бачили такий дим як з папіроса, а так горить гніт (льонт), що знавець демонстрував перед судом спаливши кусок гнота. Колиб бомба мала була зовнішний валець — як це подає Ольшанський — то він був би спалився, але остав би по нім вальцюватий виглядь спалення подібно, як це має місце по спаленню пуделка. Далі Ольшанський твердить, що бомба мала вибухнути по упадку наслідком удару а тимчасом свідки зізнають, що бачили, як бомба димила в сіті. Супроти цього треба би припускати, що бомба запалилася в руках замаховця, наслідком чого він мав би щонайменше попарені руки, від чого не забезпечили би його шовкові рукавички. Підводячи підсумки своїх зізнань, майор Копач заявив, що стоїть на становищі своїх попередніх тверджень.

Другий знавець пор. Ляндра зізнає, що по тим даним, які він має, бомба мусіла бути льонтова. При досліді не можна було найти ніякого досліду скла. Зізнання того свідка покриваються зі зізнаннями його попередника.

Свідок д-р Лесняньский, професор львівської політехніки ствердив, що цілковите знищення скла, якщо воно було в тій бомбі, є неможливе. З того виходить, що в бомбі скляної рурки не було а тому бомба ця цілковито не покривається з описом бомби Ольшанського.

Внесення прокуратора.

Прокуратор Гриневецький, ставить внесення на відчитання мотивів засуду Микитина з попередньої розправи Єгера і тов., а також деякі попередні зізнання Микитина, що звязані з грошевою справою. Він же говорив про 5 тисяч долярів, які мав одержати за свої зізнання. Прокуратор домагається відчитання деяких стенографічних протоколів з попередньої розправи тому, бо там грали деяку ролю гроші, отже грають вони ці і тепер. Прокуратор не хоче порівнувати зізнань Микитина зі зізнаннями Ольшанського. Одначе має докази, що робилися заходи в тому напрямі, щоби Ольшанський зложив зізнання. Окружна політична поліція в Тчеві знає, що в Данцігу він з братом Теофіля Ольшанського Андрієм Володимиром Ольшанським якийсь пан переговори в тому напрямі, щоби ратувати Штайґера коштом Теофіля. Своє прохання підтримував цей пан найріжнороднійшими аргументами. Прокуратор предкладає вислід доходжень в тому напрямі, з якого видно, що на Володимира Ольшанського старалися вплинути при допомозі грошей.

Далі прокуратор заявив, що тут привязують велику вагу до зізнань д-ра Вол. Бачинського, що довідався від невідомого інформатора про те, немовто атентат виконав член української військової організації. Прокуратор заявляє, що має сумніви, чи д-ра Бачинського взагалі могли бути вірні інформації, які він удїлив д-рові Вассерові та Равічові. Бо на запит д-ра Ганкевича, спрямований до д-ра Бачинського в цій справі, той останній мав відповісти, що він не має поняття про те, хто виконав атентат і що не власне д-р Вассер вмовляє в нього, що він (д-р Бачинський) поінформував д-ра Вассера про те, немов би то атентат виконав член української військової організації. Д-р Бачинський — каже прокуратор — мав сказати до д-ра Ганкевича, що в суді в характері свідка зізнає те саме що сказав д-рові Ганкевичеві. На цю обставину домагається прокуратор покликання на свідка д-ра Льва Ганкевича.

Крім цього домагається прокуратор покликання на свідка нач. редактора „Діла“ на обставину, що поміщена в „Ділі“ декларація польк. Коновальця є оригінальною. Далі домагається відчитання відповідних актів з боку поліції, які ствердять, що Кучинський не міг бути спільником Ольшанського а також і те, що він є Поляком, римо-католиком і що мешкав у Кракові та був інсталятором а до Німеччини удався на заробок.

Проти внесків прокуратора виступала оборона. Вона жалувалася, що прокуратура проволікає справу замість справу покінчити та відступити від акту обвинувачення. Далі оборона намагається доказати, що в цій справі не може і не могло бути мови про якінебудь „серебреники“.

* * *

Письмо вед. Івана Проця.

Берлін, 12. грудня 1925.

До Дирекції поліції
у Відні.

Як щойно довідуюся, прочитано на розправі Штайґера Львові дня 9. грудня ц. р., моє письмо з 26. листопада ц. р. звернене до Дирекції поліції у Відні, разом з її додатком, що я зголосив свій виїзд з Відня 25. серпня 1924 р.

Заявлюю ще раз, що я виїхав з Відня дня 24. травня 1924 р. на основі особистої виказки, візованої Дирекцією поліції у Відні (з доручення п. радника д-ра Геддесіха) і що я від 26. травня 1924 р. живу безпереривно в Берліні. Доказ: долучений дуплікат „Поліційного зголошення“ 173 поліційногоревіру, Берлін, 12. грудня 1925.

Що також у часі від 24. травня 1924 р. до нинішнього дня не був я взагалі у Відні, може Дирекція поліції ствердити легко в Президії поліції у Берліні і в берлінському австрійському консуляті, бо, як відомо, все ще істнує візовий примус.

Додаткова увага Дирекції поліції, що мій виїзд з Відня зголошений 26. серпня 1924 р., вказує тільки на те, що мій власник дому у Відні зголосив мій виїзд з Відня щойно по 3 місяцях після мого відїзду до Берліна. В Берліні мусів я зголоситися особисто до 31. травня 1924 р., бо тоді істнував іще для чужинців при наймі приватного помешкання примус особистого зголошення.

Заяву, що її я зложив у моїм письмі з 26. листопада 1925 р., піддержую дальше в цілій основі.

Відпис цього письма, як також оригінальну посвідку мойого зголошення пересилаю до львівської державної прокуратури.

З високим поважанням
Іван Проць.

☦ Посмертні згадки.

о. **Северин Добрянський**, парох Монастирища помер по довгій, тяжкій недузі в 68 р. життя і 43 священства. — В. И. П. 955 1—1

ОПОВІСТКИ.

Старанням Українських Товариств в Стрию, відбудеться в четвер, дня 17. грудня ц. р. у салі Народн. Дому Концерт в столітні роковини смерти Дм. Бортнянського. Початок о год. 8. веч. 943 2-2

В неділю, дня 20 ц. м. в часі Служби Божої о 12. год. в Преображенській церкві у Львові відспіває Тов. „Львівський Боян“ 4 концерти Дм. Бортнянського на дохід українських інвалідів. 2—2

Народня Організація Українців м. Львова отвирає з днем 16. грудня 1925 в своїм льокалі Ринок ч. 10/II. (вхід через ганок) для своїх членів канцелярію безплатної правної поради в справах: охорони льокаторів, податкових, адміністраційних і т. п. та загалом в справах, в яких належить дати правдиву п міч українському населенню міста Львова і його передмість у випадках всякого року національного та соціяльного покривдження. Години урядові що дня від год. 10—1 перед полуднем з виїмком неділь і українських свят. — *Секретаріят Народн. Організації.*

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.